

РЕЦЕНЗИЯ

От: **проф. д-р Марияна Върбанова Божидарова**
Стопанска академия „Д. А. Ценов” - Свищов
Научна специалност Икономика и управление (търговия)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по професионално направление 3.8 Икономика, *научна специалност Икономика и управление (Съвременни подходи в мениджмънта на търговската фирма)* при УНСС.

Автор на дисертационния труд: **Александър Ангелов Ангелов**
Тема на дисертационния труд: **Управление на запасите във веригата за доставки**

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед №2486/21.10.2020 г. на Зам.-ректора по НИД на УНСС.

1. Информация за докторанта

Докторант Александър Ангелов се е обучавал по докторска програма към катедра „Икономика на търговията” при факултет „Икономика на инфраструктурата“ в УНСС по научна специалност Икономика и управление (Съвременни подходи в мениджмънта на търговската фирма). Обучението е осъществено в задочна форма през периода 2015–2019 г., след което срокът е удължен до 24.02.2020 г., като докторантът е прекъснал за една година, считано от 1.01.2020 г. Висшето си образование той е завършил в УНСС през 2009 г., специалност „Икономика на търговията“, ОКС „бакалавър“, а през 2010 г. придобива ОКС „магистър“ по същата специалност.

Докторантът има натрупан практически опит в търговската сфера като управител на “Александър Електрик” ЕООД – София, което се отразява благотворно върху неговото дисертационното изследване.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертацията представлява стройно, логическо и задълбочено изследване, което се състои от 182 страници основен текст, сполучливо подкрепени с графичен, табличен и обработен по подходящ начин емпиричен материал.

Дисертационният труд се отличава с *балансирана и класическа структура*, съставена от увод, три глави, заключение, списък на използваната литература и 10 бр. приложения, които демонстрират мащабността на изследването. Разработката е нагледно илюстрирана посредством 25 таблици и 47 фигури.

Дисертационният труд е фокусиран върху изследване управлението на запасите във веригата за доставки, като част от съвременната концепция за управление на веригата за доставки, чието прилагане допринася за постигане на конкурентоспособност и растеж на бизнеса. Научното изследване на материята е от съществена важност както за теорията, така и за бизнес практиката, в т.ч. и търговската. Докторантът успява да обхване спецификата на управлението на запасите във веригата за доставки и да разработи и апробира методика за това.

Основната цел на дисертационния труд е именно «...въз основата на проучване/критичен анализ на теоретичните и емпирични изследвания на управлението на запасите във веригата за доставки, на моделите за тяхното оптимизиране и разработената методика (методическа рамка), да се оптимизира размерът на запасите във веригата за доставките на електротехнически продукти, в зависимост от интензитета на тяхното търсене, като се направят и конкретни предложения за практиката». За постигане на целта са дефинирани 5 изследователски **задачи**, които кореспондират с поставената цел на изследването. Считаю, че докт. Александър Ангелов ясно и аргументирано постига основната си изследователска цел и решава поставените изследователски задачи. На тази база той доказва и основната си изследователска теза: “...управлението на запасите във веригата за доставки се извършва с по-малко общи разходи, отколкото управлението на запасите от отделните предприятия, неинтегрирани във верига за доставки.”

Обект на изследване са запасите в предприятията на едро и дребно, развиващи дейност в сектора на търговията с електротехнически продукти.

Предмет на изследване е сравнителният анализ, на база адаптирана и приложена методика, между управлението на запасите във верига за доставки и

конвенционалните модели за управление на запасите в отделно търговско предприятие.

При разработването на дисертационния труд е използван набор от научноизследователски *подходи и методи*, като: исторически, индуктивен и дедуктивен, анализ и синтез, сравнителен анализ, статистически методи за прогнозиране – авторегресионни модели, оценъчна статистика (оценка на грешките при прогнозиране), анализ на вариацията, математически методи за оптимизиране размера на доставката при двушелонна верига за доставки, а така също наблюдение и интервю.

В дисертационния си труд авторът демонстрира умения за умело боравене с научни понятия, стремеж към критичен анализ на научни съждения и придържане към научен стил на изложението.

Като цяло, правилно са маркирани някои ограничителни условия на изследването. Използваните литературни източници добросъвестно са посочени.

Целта и задачите на разработката са добре формулирани, а обектът и предметът са сравнително ясно очертани. Застъпената теза е дефинирана правилно.

Използваната *литература* е поместена в списък от 117 заглавия на български, руски и английски език, който свидетелства за задълбочената информираност на докторанта относно изследванията на конкретния разискван проблем както от български, така и от чужди автори. Литературните източници са анализирани и обобщени по необходимия за дисертационно изследване начин.

3. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд съдържа теоретични, методологически, методически и приложни аспекти, позиционирани в отделни глави на разработката.

В *първа глава* задълбочено са изяснени теоретичните въпроси на управлението на запасите във веригата за доставки. Главата се състои от три параграфа. Логично, в началото, е разгледана еволюцията на концепцията за веригата за доставки и са открити по-важните ѝ аспекти. Направен е критичен обзор на мненията на редица български и чуждестранни автори за управлението на веригата за доставки. Въз основа на това е изведено собствено определение за понятието «верига за доставки». Във втория параграф прецизно е изяснен

понятийният апарат, свързан със същностните характеристики на запасите и тяхната класификация. Задълбочено са разгледани концепциите за интегрирано управление на запасите в техния еволюционен аспект. В последната точка на тази глава се акцентира върху цикъла на движение на запасите и разходите, които се генерират вследствие на това. Положителна констатация е, че е изведено определение за понятието «логистичен цикъл». След изясняването на основните акценти, свързани с цикъла на движение на запасите, са характеризирани и основните разходи, които пораждат необходимостта от управление и оптимизиране на разходите за запаси. В тази връзка, в края на параграфа, се прави заключение, че движението на запасите във веригата за доставки изисква специфично планиране и организиране на тактическо ниво на управление.

Втора глава е с методологически характер и е посветена на методологическите похвати на изследване при управлението на запасите във веригата за доставки. Тя представлява основният стълб на дисертационната разработка и се състои от три параграфа. В първия параграф са разгледани измерителният апарат на запасите и системите за управление на запасите. Представени са видовете променливи, необходими при построяване на задачите за управление на запасите, основните характеристики на задачата за управление на запасите. Фокусът на изследването логично е поставен върху системите за управление на запасите. Анализирани са системите за контрол на състоянието на запаса. Изяснените в този параграф въпроси са основа за изграждане на моделите за управление на запасите, които са предмет на втория параграф на главата. Адмирации заслужава задълбоченото изясняване на теоретичните модели за управление на запасите, като се стъпва на факторите, обуславящи особеностите на моделите. Дискутират се най-актуалните модели през последните години, като се засягат мултиешелонните модели, но същевременно се откроява и тяхната основна слабост. Последният параграф на главата е много важен за дисертационния труд, тъй като в него е представена разработена, адаптирана методика за управление на запасите във веригата за доставки. Тя се основава на комбинирана рамка за сравнителен анализ на разходите за запаси във веригата за доставки, при която двамата контрагенти действат самостоятелно и в интегрирана верига за доставки. Изследователската рамка е представена и обоснована като последователност от шест етапа, които са характеризирани. Препоръчително е главата да завършва с обобщаващи изводи.

Трета глава има практико-приложен характер и е структурирана от три параграфа. Разработената методологическа рамка в предходната глава е

приложена при изследването на веригата за доставки и управлението на запасите в нея при три електротехнически продукта с различен интензитет на търсене. Емпиричното изследване е проведено в различни търговски предприятия на едро и дребно – двушелонна система за управление на запасите във веригата за доставки. Данните за продажбите на продуктите са седмични за период от 47 седмици (първа седмица на януари 2019 г. - първа седмица на декември 2019 г.). В резултат на проведеното практическо изследване, в последния параграф на главата, са направени изводи и препоръки при индивидуално управление на запасите и управление на запасите във верига за доставки.

Докторантът демонстрира умения на изследовател, като акумулира, обобщава и анализира голямо количество информация, която е обработена с подходящи научни методи, въз основа на което той прави обосновани изводи и предложения.

4. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Структурирането и съдържанието на изследването намирам за логично и последователно.

Считам, че така построено изложението *отговаря на основните качествени изисквания за неговото оценяване*: оригиналност, висока степен на проникване в дълбочината и същността на проблема, методическа издържаност и стилово умение на автора за постигане на целта на изследването чрез прилагане на подходящи аналитични инструменти и изразни средства.

Достатъчно ясно и аргументирано докторантът постига основната си изследователска цел и решава поставените изследователски задачи.

Теоретично е изяснена концепцията за управление на веригата за доставки, като е интегрирана с идеите за управление на запасите. Проследен е цикълът на движение на запасите във веригата за доставки и разходите, генерирани вследствие на това преминаване. Проучени са измервателният апарат на запасите и моделите за тяхното управление. Адаптирана е методологическа рамка за управление на запасите във веригата за доставки, която е апробирана в търговски предприятия на едро и на дребно. Оптимизирани са запасите във веригата за доставки на електротехнически продукти, в зависимост от интензитета на тяхното търсене.

Въз основата на изпълнените цел и задачи докторантът доказва и изследователската си теза.

5. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Предложеният за оценка дисертационен труд притежава доказателства за научно-приложни резултати, представени като решения по изследваните проблеми. Изведените в автореферата научни и приложни приноси отговарят на действителните приносни моменти в дисертационния труд и са лично дело на докторанта.

Основните научни достойнства на дисертационния труд могат да се очертаят в следните насоки:

Първо, обогатяване на научната литература за същността на управлението на запасите във веригата за доставки чрез задълбочено разглеждане, обобщаване, систематизиране, критичен анализ и нова насоченост на основни теоретични постановки. В тази връзка е направен опит за извеждане на собствено определение за управление на запасите във веригата за доставки (научен принос).

Второ, на основата на задълбочено проучване цикъла на движение на запасите във веригата за доставки, са идентифицирани основните му етапи, вследствие на което са анализирани различните видове разходи, възникващи във веригата за доставки и начините за тяхното снижаване, с оглед повишаване конкурентоспособността и ефективността на цялата система (научно-приложен принос).

Трето, адаптиране и апробиране на методологическа рамка (модел) за управление на веригата за доставки при реално и прогнозно търсене на електротехнически продукти, с различен интензитет на търсенето, в резултат на което е извършен сравнителен анализ на равнището на разходите при използване на конвенционална рамка за управление на запасите – оптимално количество за доставка и интегрирана двушелонна линейна верига за доставки с детерминирано търсене (научно-приложен принос).

Четвърто, основавайки се на резултатите от оптимизирането на запасите във веригата за доставки на електротехнически продукти, в зависимост от интензитета на тяхното търсене, извеждане на конкретни препоръки относно стратегиите за управление на запасите в търговските предприятия, целящи минимизиране на разходите за формиране на запаси чрез интегриране на процесите между тях (приложен принос).

6. Оценка на публикациите по дисертацията

Представеният списък с публикации - 3 самостоятелни (2 научни статии и 1 научен доклад), свързани с темата на дисертационния труд, е доказателство, че някои части от труда са станали обществено достояние и са получили научна оценка.

7. Оценка на автореферата

Разискваните в дисертационния труд основни аспекти намират място в представения автореферат. Неговото съдържание кореспондира с основния труд, като представя в синтезиран вид изследвания проблем. Авторефератът е съставен от обособени части, които включват обща характеристика на дисертационния труд, кратко съдържание, справка за приносите, списък на публикации по темата на дисертационния труд и декларация за оригиналност.

8. Критични бележки, препоръки и въпроси

1. Изхождайки от становището, че няма съвършен научен труд, считам, че докторантът би могъл да „засили” критичния си поглед върху анализа на представените теоретични постановки по изследваните в глава първа на дисертационния труд въпроси.
2. Преди всичко в първа глава се наблюдават някои излишни описателни моменти, което е перманентен недостатък на младите изследователи.
3. Препоръчително е втора глава да завършва с обобщаващи изводи, тъй като в настоящия вид тя създава усещане за незавършеност (с. 117).
4. Разработката би спечелила, ако емпиричното изследване обхваща по-дълъг период, което би допринесло за задълбочаване на анализа и извеждане на тенденции.

Интересната проблематика, разисквана в дисертационния труд, поражда някои *въпроси*. Бих желала докторантът да отговори на следните:

1. Защо не се използва методът на експоненциалното изглаждане с тренд или само отчитане на тренда, чрез уравнение на права при прогнозиране на търсенето, а се възприема подход за прогнозиране с авторегресионен модел?

2. От направените изводи се вижда, че извършването на дейността във верига за доставки намалява общите разходи. В тази връзка каква система на интеграция между двете организации би използвал докторантът и защо?

9. Заключение

Дисертационният труд се характеризира с оригиналност на изследването, което е засегнало важни проблеми на управлението на запасите във веригата за доставки. Той представлява определен принос както към теорията, така и към практиката и отговаря на необходимите изисквания за разработване и написване на такъв род изследване, съгласно ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане. Това ми дава основание да предложа на почитаемото Научно жури да вземе **положително решение** за присъждане на образователната и научна степен **“доктор”** по професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност Икономика и управление (търговия) на докторант **Александър Ангелов**, за което аз ще гласувам с **“Да”**.

19.11.2020 г.

Рецензент: .....

/проф. д-р Марияна Божинова/